

Aan Provinciale Staten
Statencommissie Milieu, Mobiliteit en Economie

DATUM	18-12-2018	REFERENTIE	Maaïke Post
ONS NUMMER	81E29A27	DOORKIESNUMMER	0629355793
NUMMER PS	2019MME27	E-MAILADRES	maaïke.post@provincie-utrecht.nl
BIJLAGE	-	PORTEFEUILLEHOUDER	van den Berg

Onderwerp Statenbrief: Ondersteuning gemeenten bij transitie naar aardgasvrije wijken n.a.v. motie 60

Voorgestelde behandeling: ter kennisname

Geachte dames en heren,

Inleiding

Aanleiding

Op 9 juli hebt u de motie 60 "Ondersteuning gemeenten bij transitie naar gasloze wijken" aangenomen. In deze motie constateert u Staten dat met name kleinere gemeenten vaak onvoldoende menskracht en expertise hebben om een aanpak uit te werken en uit te voeren om de gemeente wijk voor wijk van het gas af te krijgen. U vraagt ons college de inzet om (met name kleinere en middelgrote) gemeenten te ondersteunen bij de transitie naar aardgasvrije wijken, naar het voorbeeld van de provincie Zuid-Holland, en hiervoor bij de begroting van 2019 een voorstel voor te leggen aan u.

Voorgeschiedenis

In de Commissie MME van 19 november bent u door middel van een memo geïnformeerd over het proces dat ons college doorloopt om deze motie uit te voeren.

Essentie / samenvatting:

Inleiding

Om de energietransitie versneld op te pakken hebben met name kleine en middelgrote gemeenten, zoals de motie aangeeft, inderdaad extra menskracht en expertise nodig. De transitie naar aardgasvrije wijken is een enorme opgave voor gemeenten waarbij wij hen graag willen ondersteunen. Hierbij informeren wij u over de eerste ideeën voor aanvullende ondersteuning van kleine en middelgrote gemeenten. Deze ideeën zullen richting de kadernota verder uitgewerkt worden.

Proces m.b.t. beantwoording

Naar aanleiding van motie 60 zijn diverse stappen gezet om te komen tot eerste ideeën voor ondersteuning van gemeenten door de provincie:

- Er zijn uitgangspunten geformuleerd voor de ondersteuning van gemeenten.
- Er is een overzicht gemaakt van de huidige ondersteuning vanuit de provincie, andere reeds beschikbare ondersteuningsmogelijkheden en ontwikkelingen die momenteel spelen op het thema aardgasvrij.

- Er zijn gesprekken gehouden met andere provincies om op te halen op welke manier zij hun gemeenten ondersteunen.
- Door middel van werksessies is de behoefte van Utrechtse gemeenten opgehaald.

Context en huidige ontwikkelingen

Er is momenteel een aantal relevante landelijke en regionale ontwikkelingen dat aansluit bij deze motie:

- Momenteel wordt onderhandeld over het Klimaatakkoord waarin bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden concrete afspraken maken over de maatregelen waarmee de CO₂-uitstoot in Nederland gehalveerd kan worden.
- In 2019 worden regionale energiestrategieën opgesteld om de nationale afspraken uit het Klimaatakkoord voor de sectoren Elektriciteit en Gebouwde Omgeving te vertalen naar regionale warmteplannen, energie- infrastructuurplannen en de opgave voor hernieuwbare energieopwekking.
- Eind 2021 moeten alle gemeenten een transitievisie warmte opgesteld hebben als onderdeel van het Klimaatakkoord. Daarnaast dienen zij voor eind 2021 een wijkuitvoeringsplan op te stellen voor alle wijken die voor 2030 van het aardgas af gaan.
- Het Programma Aardgasvrije Wijken van het ministerie van BZK is in 2018 gestart:
 - Het Rijk heeft 120 miljoen euro beschikbaar gesteld voor 27 gemeenten die in 2018 al kunnen starten met een proeftuin voor het aardgasvrij maken van bestaande wijken. Negen Utrechtse gemeenten dienden een aanvraag voor subsidie in: Leusden, Nieuwegein, Amersfoort, Utrecht, Veenendaal, Wijk bij Duurstede, Bunschoten, Eemnes en Woerden. Alleen de aanvraag vanuit gemeente Utrecht is gehonoreerd.
 - De VNG ontwikkelt een kennis- en leerprogramma over aardgasvrije wijken voor alle gemeenten in Nederland ter uitwisseling van kennis en ervaring. Het Rijk stelt hiervoor 5 miljoen ter beschikking.
- Er is landelijk een groot aantal reeds beschikbare mogelijkheden voor ondersteuning bij de transitie naar aardgasvrije wijken (digitale tools, financieringsmogelijkheden, kennisinstellingen, adviesbureaus en samenwerkingsverbanden).

Uitgangspunten

Bij de ondersteuning van gemeenten door de provincie gelden de volgende uitgangspunten:

1. De ondersteuning dient de gemeenten te faciliteren zónder het proces van hen over te nemen.
2. De ondersteuning moeten aansluiten op de behoefte van de Utrechtse gemeenten.
3. De ondersteuning moet aanvullend zijn op datgene wat al beschikbaar is.

Behoeft Utrechtse gemeenten

Tijdens werksessies met Utrechtse gemeenten is de behoefte van gemeenten wat betreft ondersteuning door de provincie opgehaald. De behoefte kan als volgt worden samengevat:

- Samenwerking en kennis(deling)

Gemeenten geven aan behoefte te hebben aan kennis op het thema aardgasvrij en om op te hoogte te blijven van wat er regionaal en landelijk speelt op dit thema. Zij willen van elkaar leren door documenten te delen en ervaringen uit te wisselen. Op deze manier hoeven gemeenten niet allemaal zelf het wiel uit te vinden.

- Capaciteit

Gemeenten geven aan dat zij behoefte hebben aan capaciteit. Vaak is er binnen de eigen organisatie niet voldoende personele capaciteit om de werkzaamheden uit te voeren die komen kijken bij de transitieopgave.

- Wegnemen van belemmeringen

In de transitie naar aardgasvrije wijken lopen gemeenten binnen bestaande wet- en regelgeving tegen een aantal zaken aan. Het wegnemen van belemmeringen binnen wet- en regelgeving is daarom een belangrijke randvoorwaarde vanuit gemeenten. Daarnaast geven gemeenten aan de behoefte te hebben aan het minimaliseren van de onrendabele top, om wijken van het aardgas te halen.

Aanpak andere provincies

Door middel van gesprekken met de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland, Overijssel en Gelderland is opgehaald op welke manier deze provincies ondersteuning bieden aan gemeenten. Deze provincies hebben al een ondersteuningsaanpak of zijn dit aan het ontwikkelen. In de onderstaande tabel is een samenvattend overzicht te vinden van de ondersteuningsmaatregelen met het bijbehorend budget.

Provincie	Ondersteuningsmaatregelen	Budget
Noord-Holland	- Servicepunt Duurzame Energie	€500.000 per jaar
	- Subsidieregeling voor gemeenten voor het opstellen en uitvoeren van een samenhangend regionaal programma waarmee eigenaren-bewoners worden gestimuleerd om verduurzamingsmaatregelen te treffen (Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad Noord-Holland)	€10.181.000 voor 3 jaar
	- Subsidieregeling voor gemeenten voor verdiepend onderzoek in buurt	€2.8 miljoen voor periode 2018-2021
	- Studie meest economisch voordelig alternatief voor aardgas op buurniveau + vervolgstudie	€150.000
Zuid-Holland	- 12 procesadviseurs verduurzamen gebouwde omgeving - 3 financieel deskundigen	€1,5 miljoen per jaar
Overijssel	- Regionaal expertisecentrum energietransitie gebouwde omgeving*	PM*
	- Procesbegeleiding voor gemeenten voor het opstellen van een transitievisie warmte*	PM*
Gelderland	- Subsidie externe procesbegeleider (binnen Programma Wijk van de Toekomst)	Onbekend**

* Voornemen voor ondersteuningsmaatregel. Besluitvorming loopt momenteel.

** Het totale budget is niet bekend, gemeenten kunnen tot €50.000 subsidie aanvragen in de vorm van cofinanciering (tot eind 2019)

Op basis van dit overzicht en de gesprekken met provincies is de conclusie dat de aanpak van provincies divers is en aansluit bij de specifieke omstandigheden en behoefte binnen de verschillende provincies. De elementen van deze aanpakken die aansluiten op de behoefte van gemeenten en de geformuleerde uitgangspunten kunnen overgenomen worden.

Eerste ideeën ondersteuning

De transitie naar aardgasvrije wijken is momenteel een van de grootste opgaven voor gemeenten. Momenteel zijn er nog veel onzekerheden en uitdagingen waardoor het noodzakelijk is gemeenten hierbij te ondersteunen om de gewenste resultaten te boeken. Op basis van de geformuleerde uitgangspunten en de behoefte van de gemeenten zijn eerste ideeën voor ondersteuning van kleine en middelgrote gemeenten geformuleerd. Deze ideeën sluiten aan bij de situatie en behoefte van Utrechtse gemeenten en bij de complexiteit van de uitdaging waar gemeenten momenteel voor staan.

○ *Stimuleren van samenwerken en kennisdelen*

Wij zien voor de provincie een belangrijke rol weggelegd op het gebied van kennisdeling. Zo kan de provincie niet alleen zorgen dat er kennis gedeeld wordt tussen gemeenten (bijvoorbeeld het delen van transitievisies warmte of het delen van besluitvormingsdocumenten), maar ook de ontwikkelingen op landelijk niveau in de gaten houden (zoals binnen het Programma Aardgasvrije Wijken) en deze communiceren met gemeenten. Op dit moment organiseren wij kennisdelingssessies voor gemeenten en ontwikkelen wij een digitaal platform waar gemeenten met elkaar en andere partners kunnen communiceren.

○ *Leveren van capaciteit*

Door middel van cofinanciering kan de capaciteit bij gemeenten op het thema aardgasvrij op korte termijn vergroot worden. Dit betreft zowel inhoudelijk expertise (technisch, juridisch, financieel) als procesbegeleiding. Daarnaast kan een poule van procesadviseurs aangesteld worden die gemeenten kan adviseren bij het verduurzamen van de gebouwde omgeving. De adviseurs binnen deze poule kunnen rouleren over de Utrechtse gemeenten om zo onderling kennis te verspreiden. Het voordeel van deze poule is dat de kennis geborgd wordt binnen de gemeenten. Wanneer deze poule van procesadviseurs aangesteld zou worden, zou deze poule de regeling voor cofinanciering van procesbegeleiders kunnen vervangen.

○ *Lobbyen en bemiddelen*

Wij kunnen de krachten bundelen met andere provincies en binnen IPO-verband om richting het rijk te lobbyen op thema's die momenteel obstakels vormen binnen wet- en regelgeving. Daarnaast kunnen wij onderzoeken welke belemmeringen binnen provinciale regelgeving weggenomen kunnen worden. Momenteel hebben wij contact met

het ministerie van BZK om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen binnen het programma Aardgasvrije Wijken, met o.a. de 27 proeftuinen en het kennis- en leerprogramma vanuit VNG.

Meetbaar / beoogd beleidseffect

Deze aanpak draagt bij aan het door PS vastgestelde doel in de Energieagenda 2016:

- Energiebesparing binnen de gebouwde omgeving

Financiële consequenties

Deze eerste denkrichting heeft bij implementatie behoorlijke financiële consequenties die nader uitwerkt worden. Op dit moment is de inschatting in de ordegrootte van €1 miljoen per jaar. Deze ideeën zullen conform motie 119 A worden meegenomen in het overdrachtsdocument en de financiële consequenties zullen onderdeel zijn van de integrale afweging bij de behandeling van de kadernota.

Vervolgprocedure/voortgang

Inmiddels is gestart met de ondersteuning van gemeenten door middel van kennisdeling (kennisdelingsessies en digitaal platform). Ook hebben wij contact met het ministerie van BZK om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen binnen het programma Aardgasvrije Wijken zoals de 27 proeftuinen en het kennis- en leerprogramma vanuit VNG.

De ideeën voor ondersteuning van gemeenten zullen wij richting de kadernota verder uitwerken. Deze ideeën zullen conform motie 119 A worden meegenomen in het overdrachtsdocument en de financiële consequenties zullen onderdeel zijn van de integrale afweging bij de behandeling van de kadernota.

Concreet voorliggende vraag aan statencommissie / Provinciale Staten

Kennis te nemen van deze brief.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

De voorzitter,
De secretaris,